

Liberal Hükümetlerarasıcılık Bağlamında Rusya Ukrayna Savaşı'nın Avrupa Birliği'ne Etkileri*

İsmail Fatih POZAN**

Hüseyin Kutay AYTUĞ***

ÖZ

Günümüz güvenlik ortamında tehditlerdeki değişimler, örgütlerin de canlılar gibi varlıklarını devam ettirmeleri için çevreye uyum sağlamalarına yol açmakta, tehditlerden korunmak için bütünsel bağlamda tedbir almaya yönelmektedir. İkinci dünya savaşından sonra AB, barış için ekonomik karşılıklı bağımlılığı esas alarak, başta bölgesel daha sonra küresel aktör olarak ortaya çıkmıştır. Moravcsik Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramında Birlik'in bütünleşme sürecinde gelişen rejimi ekonomik karşılıklı bağımlılık bağlamında değerlendirmeyi önermektedir. Ona göre; iç ve dış karar alma mekanizmasında koordinasyonu hükümetler sağlamaktadır. Hükümetlerin hareket sahalarıysa iç ve dış dinamiklerle sınırlandırılmaktadır. Hükümetlerin dış politikasında yürütülen müzakereler, kendi iç dinamiklerindeki uzlaşma ve pazarlıkların yansıması olarak ele alınmaktadır. Günümüz hibrit savaş ortamında, AB'nin hibrit tehditlerle mücadelesi, yabancı terörist savaşçıların Birlik içerisinde yapmış olduğu eylemler, Suriye iç savaşı ve mülteci krizi, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi, gibi nedenlere bağlı olarak ivmelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Rusya Ukrayna Savaşı örneği üzerinden, hibrit savaş olgusunun AB üzerinde yapmış olduğu etkiyi, liberal hükümetlerarasıcılık kuramı bağlamında incelemektir. Yapılan inceleme sonucunda, Birlik üyesi devletlerin ve iç dinamiklerinin farklı görüşler öne sürmesine rağmen, Rusya Ukrayna Savaşı özelinde Birlik olarak NATO ve Ukrayna'yla iş birliğini geliştirdiği, Rusya'ya karşı yaptırımları desteklediği, Ukrayna'nın sivil ve askeri kapasitesini arttırmaya yönelik faaliyetleri ön plana çıkardığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, Liberal Hükümetlerarasıcılık Kuramı, Hibrit Savaş, Rusya Ukrayna Savaşı, AB'nin hibrit tehditlerle mücadelesi

JEL Sınıflandırması: F51

The Effects of the Russia-Ukraine War on the European Union in the Context of Liberal Intergovernmentalism Theory

ABSTRACT

Changes in threats in today's security environment cause organizations to adapt to the environment to continue their existence, like living things, and lead them to take precautions holistically to protect themselves from threats. After the Second World War, the EU emerged as a regional and then global actor, based on economic interdependence for peace. In the Liberal Intergovernmentalism theory, Moravcsik proposes to evaluate the regime that developed during the Union's integration process in the context of economic interdependence. According to that; Governments provide coordination in internal and external decision-making mechanisms. The action areas of governments are limited by internal and external dynamics. The negotiations conducted in the foreign policy of the governments are considered as a reflection of the compromises and

* Bu makale İ.Fatih POZAN'ın "The european union's struggle with hybrid threats in an emerging hybrid war environment: The case of the Russia-Ukraine war" adlı yüksek lisans tezinden çıkarılmıştır.

** Bilim Uzmanı, e-posta: ifpozan@hotmail.com, ORCID Bilgisi: 0000-0002-9508-7852.

*** Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: kutayaytug@yahoo.com, ORCID Bilgisi: 0000-0002-6353-7468,

(Makale Gönderim Tarihi: 06.02.2025 / Yayına Kabul Tarihi:09.09.2025)

Doi Number: 10.18657/yonveek.1633999

Makale Türü: Araştırma Makalesi

bargaining of their internal dynamics. In today's hybrid war environment, the EU's fight against hybrid threats has accelerated due to reasons such as the actions of foreign terrorist fighters within the Union, the Syrian civil war and refugee crisis, and Russia's annexation of Crimea. The aim of this study is to examine the impact of the hybrid war phenomenon on the European Union (EU) in the context of liberal intergovernmentalism theory, through the example of the Russia-Ukraine War. As a result of the analysis, it has been evaluated that although the Union member states and their internal dynamics put forward different views, as a Union, they developed cooperation with NATO and Ukraine, supported sanctions against Russia, and highlighted activities to increase Ukraine's civil and military capacity.

Key Words: *International Relations, Liberal Intergovernmentalism Theory, Hybrid War, Russia-Ukraine War, EU's struggle with hybrid threats*

JEL Classification: *F51*

GİRİŞ

Günümüz güvenlik ortamının dinamik doğasında ortaya çıkan tehditlerdeki değişimler, örgütleri tehditlerden korunmak için bütünsel bağlamda tedbir almaya yöneltmektedir. İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa Birliği (AB), barış için ekonomik karşılıklı bağımlılığı esas alan uluslararası önemli bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Moravcsik, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramında Birlik'in bütünleşme sürecinde gelişen rejimini ekonomik karşılıklı bağımlılık bağlamında değerlendirmeyi önermektedir. Ona göre; iç ve dış karar alma mekanizmasında koordinasyonu hükümetler sağlamaktadır. Hükümetlerin hareket sahalarıysa iç ve dış dinamiklerle sınırlandırılmaktadır. Hükümetlerin dış politika müzakerelerini, kendi iç dinamiklerindeki uzlaşma ve pazarlıkların yansması olarak ele alınmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 474).

Günümüz hibrit savaş ortamında, AB'nin hibrit tehditlerle mücadelesi, Rusya Ukrayna Savaşı başta olmak üzere güvenlik ortamındaki gelişmelere bağlı olarak ivme kazanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Rusya Ukrayna Savaşı örneği üzerinden, hibrit savaş olgusunun AB üzerinde yapmış olduğu etkiyi, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı bağlamında incelemektir. Çalışmanın ilk bölümünde Avrupa bütünleşmesini açıklayan kuramlardan biri olan, Liberal Hükümetlerarasıcılık hakkında bilgi verilecektir. İkinci bölümde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağılmasından sonra Rusya Ukrayna ilişkileri, üçüncü bölümde Rusya Ukrayna savaşının nedenleri açıklanacaktır. Dördüncü bölümde Rusya Ukrayna savaşına AB'nin yanıtı ele alınacaktır. Değerlendirme bölümünde Birlik'in belirtilen savaşa yanıtı Liberal Hükümetlerarasıcılık kuram çerçevesinde incelenecektir. Sonuç kısmında elde edilen bulguların tamamının değerlendirilmesi yapılacaktır.

I.KURAMSAL ÇERÇEVE: LİBERAL HÜKÜMETLERARASICILIK

Liberal Hükümetlerarasıcılık AB bütünleşme kuramları içerisinde yer almaktadır. Söz konusu kuram ulusal hükümetleri karar alma mekanizmasının temeline yerleştirmektedir. Bunu yaparken hükümetlere etki eden devlet altı baskı grupları gibi unsurları da ön plana çıkarmaktadır. Bu kapsamda izleyen bölümde kuramın kaynağı, varsayımları, karşılıklı bağımlılık ilkesi, ortaklık anlaşmaları ve bütünleşme sürecine etkisi hakkında bilgi verilecektir.

A. Liberal Hükümetlerarasıcılık ve Varsayımları

Andrew Moravcsik Liberal Hükümetlerarasıcılık kavramını ilk kez 1991’de “Negotiating the Single European Act: National Interest and Conventional Statecraft in the European Community” adlı makalesinde ifade etmiştir (Moravcsik, 1991, s. 20). Makalesinde ulusal kurumların, devlet altı baskı unsurlarıyla ilişkisine özel önem atfetmektedir. Belirtilen ilişkide devletlerin iç politikasını belirleyen unsurlar ve bu unsurların siyasal ve ekonomik bağlamda yakınlaşma ve zıtlaşmalarına önem vermektedir. Böylelikle bir taraftan hükümetlerin karar alma sürecinde iç siyasal gelişmeler ele alınırken diğer taraftan da iç politikanın dış politikaya yansımada pazarlık ve görüşme konularına odaklanmıştır (Moravcsik, 1991, s. 27).

Morevcsik’in “Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach” isimli makalesinde Avrupa bütünleşmesinin sınırlılıklarından bahsetmiştir. Adı geçen makalede Yeni-işlevciliğe yönelik olarak, kuramın Birliğin bütünleşmesini açıklamasındaki eksikliklerinden bahsetmiştir. AB bütünleşmesini açıklayabilecek büyük bir kurama ihtiyaç duyulduğunu dile getirmiştir. Moravcsik’e göre, Yeni-işlevselcilik, iç politikadaki farklı taleplerin hükümetlerce nasıl ele alındığını açıklamamasından dolayı eksik kalmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 475-477). Moravcsik bütünleşme sürecinde gelişen rejimi ekonomik karşılıklı bağımlılık çerçevesinde değerlendirmeyi önermiştir. Ona göre; iç ve dış karar alma mekanizmasında koordinasyonu hükümetler sağlamaktadır. Hükümetlerin hareket sahalarıysa iç ve dış dinamiklerle sınırlandırılmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 474).

Kuramı daha iyi açıklamak açısından hükümetlerarasıcılık ve ulusüstücülük kavramlarının tanımlanması gerekmektedir. İç siyasal etkilere yer verilmesiyle Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı klasik Hükümetlerarasıcılıktan ayrılmış olur. Böylelikle Liberal Hükümetlerarasıcılıkta hükümetlerin birbiriyle ilişkisi ortaya konulurken iç dinamikler de dâhil edilerek daha kapsamlı bir açıklama ortaya konmuştur (Öraz, 2011, s. 1683). Nugent, Ulusüstücülük (supranationalism) kavramını "devletlerin, kendi tercihlerine aykırı olan şeyleri, bunları engelleyecek güçleri olmadığı için yapmaya zorlandığı ve bu nedenle devletlerin, sahip oldukları söylenen alanlar üzerinde mutlak bir kontrole sahip olmadığı bir durum" olarak tanımlamıştır. Ulusüstücülükte bu durum, ülkelerin ulusal egemenliklerinin belli ölçüde kaybedilmesi olarak tanımlanmıştır. Ulusüstü yaklaşımında AB kurumlarının otoritesi, karar alma sürecindeki iradesi ve gücü ortaya çıkmaktadır. Bu durum AB kurumlarının karar alma ve Birlik politikası oluşturma gücünden kaynaklanmaktadır. Hükümetlerarası yaklaşımında devletlere ve devletler adına yetkili hükümetlere daha fazla vurgu yapılmaktadır. Böylece Liberal Hükümetlerarasıcılık yaklaşımında güç, uluslarüstü yaklaşımın aksine devletlerin elinde kalmıştır. Bu durumda uluslarüstü yaklaşımlar, uluslarüstü kurumlara, hükümetlerarası yaklaşımlar ise diğer aktörlere göre hükümetlere daha fazla önem vermektedir (Nugent, 2017, s. 558).

Liberal Hükümetlerarasıcılık yaklaşımında, iç baskı gruplarına ve ulusal hükümetlere AB'nin kurumlarından daha yüksek bir rol verilmektedir. Dolayısıyla

bütünleşme sürecinde veya uluslararası anlaşmalarda karar alma haklarına sahip ana aktörler ulusal hükümetlerdir (Branch & Ohrgaard, 1999). Moravcsik'e göre de hükümetlerarası etkileşim ulusüstüclüğün önünde yer almakta ve hükümet düzeyindeki müzakerelerin Avrupa bütünleşmesi ve AB reform sürecinde hayati önem taşıdığını savunmaktadır. "Hükümetlerarası Kurumsalcılık" olarak tanımladığı bu düzeyde, ulusal hükümetler çıkarları doğrultusunda müzakere eder ve bu müzakerelerin kesişiminde reform meydana gelir. Moravcsik bu kesişim noktalarını "en küçük ortak payda" ile tanımlamaktadır. Bütünleşme ise reformların gelişmesiyle birlikte gerçekleşir (Moravcsik, 1991, s. 25).

Moravcsik'e göre, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının bir diğer boyutu da liberal olmasıdır. Moravcsik' in ulusal tercihlerin oluşumu, sosyal baskı gruplarının hükümetlerin karar almasına etkisi ve devletlerarası ilişkiler gibi konularda liberalizmin¹ varsayımlarına bağlıdır. Bu durum Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı, klasik hükümetlerarasıcılık kuramından ayırmaktadır (Cho, 2020, s.33).

Moravcsik' in üç temel liberalizm varsayımı şu şekilde ifade edilebilir:

- a. Liberalizmde, sivil toplum aktörleri ve bireyler karar alma süreçlerinde yer almaktadır. Bu aktörler kendi çıkarları doğrultusunda hareket edebilen rasyonel varlıklardır.
- b. Liberalizmde eşit koşullar olduğu takdirde çatışma yerine uzlaşmanın seçileceği varsayılmaktadır.
- c. Her ne kadar hükümetlerin temsil ettiği çıkar grupları hükümetin dış politika tercihlerini etkileme gücüne sahip olsa da iç sorunların önlenmesi için kalkınmanın artırılması ve eşitliğin yeniden oluşturulması sağlanabilir (Moravcsik, 1992, s. 6-10).

Moravcsik Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramını üç ana unsura dayandırmaktadır. İlk aşamada, devlet davranışı rasyonel bir bakış açısıyla tartışılmaktadır. İkinci aşamada, ulusal tercihlerin oluşması liberal bakış açısıyla ele alınmaktadır. Üçüncü aşamada ülkeler arasındaki müzakereler hükümetlerarası bir bakış açısına dayandırılmıştır (Moravcsik, 1993, s. 480).

Rasyonel devlet davranışı varsayımı Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının üç temel varsayımından ilkidir. Böylece ilk aşamada ulusal çıkarlar, iç politikada devlet altı aktörler tarafından belirlenmektedir. İkinci aşamada ülkeler de kendi çıkarlarının gereklerine göre dış politikada rasyonel davranışlar sergilerler (Moravcsik, 1993, s. 481,482).

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının ikinci unsuru, ulusal tercihlerin oluşumuna ilişkin liberal kuramdır. Liberal kuram, ulusal tercihlerin oluşturulmasında devlet ve toplum arasındaki ilişkiyi ele almakta ve iç siyasetle uğraşan grupların ulusal çıkarların oluşturulmasına fayda sağladığını varsaymaktadır. Ulusal tercihlerin değişken olması, devletlere göre uluslararası

¹ Uluslararası ilişkiler disiplininde liberalizm, devletlerin karşılıklı bağımlılık ve iş birliği yoluyla kolektif çıkarlarını gerçekleştirebileceğini savunan temel yaklaşımlardan biridir. Realizmin aksine, liberalizm, uluslararası sistemde yalnızca devletlerin değil, uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları ve çok uluslu şirketler gibi devlet dışı aktörlerin de etkin rol oynadığını vurgulamaktadır (Lorasdağı, 2025).

politikanın da değişebileceği anlamına gelmektedir. Bu durum devletlerarası ilişkilerde daha önce yapılmış antlaşmaların, müzakere süreçleri dâhilinde, değişen iş birliklerinin de oluşabileceğini ortaya koymaktadır (Moravcsik, 1993, s. 483).

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının üçüncü temel unsuru devletlerarası müzakerelerin incelenmesidir. Ülkeler arasındaki müzakerelerin sonucunu tarafların "pazarlık gücü" belirlemektedir. Pazarlık gücü daha yüksek olan taraf, diğer tarafa göre daha az taviz verir. Uluslararası kuruluşların bu aşamada dengeleyici bir rolü vardır. Hükümetler müzakereyi mümkün kılan en önemli aktörlerdir; uluslararası kuruluşların düzenleyici bir rolü bulunmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 497).

B. Liberal Hükümetlerarasıcılık ve Karşılıklı Bağımlılık

Moravcsik Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramında, Avrupa Topluluğu'nun uyumunu, küçük ortak payda müzakereleriyle, devlet altı grupların ulusal tercihleriyle ve hükümetlerarası müzakerelerle ilintilendirmiştir. En küçük ortak paydada hükümetler birbirleriyle uzlaşabilir veya bazı ödünler vererek daha önemli konularda fayda sağlayabilirler. Böylece müzakere aşamasında hükümetler, karşılıklı ödün ve isteklerde bulunarak müzakereyi yürütürler (Moravcsik, 1993, s. 500-502). Müzakere sürecine ülkelerin ekonomik motivasyonu ve buna bağlı iş birliği etki etmektedir. Moravcsik'e göre devletlerarası müzakere stratejilerinden biri, en küçük ortak paydada anlaşarak daha büyük bir ortaklık meydana getirmektir. Müzakere sürecine etki eden başka bir etmen de karşılıklı bağımlılıktır. Keohane ve Nye'a göre, İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde sınır aşan olaylarda artış yaşanmıştır. Bu durum devletlerin karşılıklı bağımlılığının artmasını da tetiklemiştir (Keohane & Nye, 2012, s. 7).

Moravcsik, bütünleşme konusunu ele alırken, özellikle politik ekonomiye vurgu yapmıştır. Ona göre ekonomi, bütünleşme sürecine giden insan tercihlerini ve ortaklığı başlatabilecek önemli bir konudur. Bu durumda, uluslararası ekonomi politığın iki amacının olduğunu belirtir. Bunlar, karşılıklı pazarın serbestleştirilmesi ve siyasi uyumun sağlanmasıdır (Moravcsik, 1993, s. 485-486).

Ekonomik karşılıklı bağımlılık, piyasaların veya pazarların karşılıklı serbestleştirilmesi yoluyla elde edilir. Kısıtlamalar kaldırıldığında, gelen yabancı yatırımcıların ve yeni iş gücü rekabetinin artmasıyla verimlilik artar. Politikanın uyumlaştırılmasında devletlerin sorumluluğundaki konuların kendilerini ve başkalarını verimsizliğe uğratmayacak şekilde ortak düzenlenmesi yapılır. İki amacın ortaya konmasıyla, çok yönlü iş birliği ve bütünleşme hızlanmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 486). Moravcsik'e göre, politik ekonomide karşılıklı bağımlılık ilkesinden de sorunlar doğabilir. Devletlerin rasyonel davranacakları varsayılsa da çıkarları ve iş birliği konusunda çatışma yaşanabilmektedir. Bu nedenle, çatışan çıkarları bir noktada buluşturabilmek için hükümetler arasında iş birliği tesis edilmelidir. Karşılıklı bağımlılığın sonundaysa uluslar uzlaşmaya ve iş birliğine yönelmektedir (Moravcsik, 1993, s. 487).

Moravcsik'e göre karşılıklı bağımlılık ve bütünleşme birbiriyle bağlantılıdır. (Moravcsik, 1993, s. 486) Liberal hükümetlerarası ilişkilerin üç boyutundan biri olan "liberal ulusal tercihlerin oluşumu " ekonomik karşılıklı

bağımlılık çerçevesinde gerçekleşmektedir. (Moravcsik, 1993, s. 480) Ulusal tercihler ekonomik karşılıklı bağımlılıktan kaynaklı fırsatları ve kısıtları çevrelemektedir. Hükümetlerarası müzakere aşamasında, daha az bağımlı olan tarafta, daha fazla baskı yapma imkânı bulunmaktadır. Böylece daha avantajlı bir konumdadır (Moravcsik, 1993, s. 500).

Moravcsik, Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramında sadece ekonomik alanda karşılıklı bağımlılıktan değil, aynı zamanda politik alandakinden de bahsetmektedir. Devlet tercihleri göz önüne alındığında, devletler tercihlerini yaparken diğerinin de tercihini değerlendirmek durumundadır. Diğer devletleri de düşünmek zorunda olması, karşılıklı bağımlılığı bütün uluslararası sistemi etkileyen bir olgu haline getirmektedir (Moravcsik, 1997, s. 523).

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının karşılıklı bağımlılıkla birlikte ele aldığı bir diğer konu devletlerin ortaklık anlaşmalarıdır. Bu konu izleyen bölümde değerlendirilecektir.

C. Ortaklık Anlaşmaları ve Bütünleşme

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramında müzakere ve ulusal hükümetlerin tercihlerinin oluşum süreçleri ortaklık anlaşmalarını da kapsamaktadır. Böylelikle, uluslararası rejimleri merkeze konumlandırmaktadır. Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı, ortaklık anlaşmalarına dayanan bütünleşmeyi ve bu devletlerin dış politikasını anlamaya yardımcı olmaktadır. Devletler egemenliklerini elinde bulundururlar ancak kendi istekleriyle devredebilirler. Uluslararası bir kuruluşu yetki verildiği takdirde, devlet egemenliğini sınırlayıcı bir yetkiye sahip olabilir. Böylelikle uluslararası kuruluşlar, uluslararası anlaşmalarda pazarlığı etkilerler. Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramına göre, anlaşmaları etkileyen diğer faktörlerden biri de anlaşmadan çekilme tehdididir (Moravcsik, 1993, s. 499). Anlaşmazlık tehdidi, bir veya daha fazla tarafın iş birliği yapmak için daha iyi bir alternatif üretememesidir (Moravcsik, 1993, s. 497). Anlaşmaya varılmaması durumunda, bütüncül olarak elde edilebilecek kâr kaybedilmektedir.

Moravcsik, anlaşma süreçlerinin sonunda, bütünleşmelerin devletlerin gönüllüğünün sonucu olarak gerçekleştiğini ifade etmektedir. Örneğin Avrupa Birliği askeri yaptırımlar, ekonomik yaptırımlar vb. bir zorlama aracıyla bir araya gelmemiştir. Gönüllülük, belirli çıkarlar ve uluslararası koşullar çerçevesinde oluşmaktadır. Hiçbir çıkar ya da ortaklık arzusu zorunlu olarak mümkün değildir. Moravcsik'e göre bu durum hükümetlerin öz irade ve karar alma mekanizmalarındaki rolünü öne çıkarmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 498).

Gönüllülük unsurunun dışında, hükümetlerin iradesini etkileyen sosyal süreçler de Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramının inceleme alanına girmektedir. Bu konuda da yine ulusal tercih oluşum sürecine başvurulması ve Liberal Hükümetlerarasıcılık perspektifinden ülke içindeki baskın sosyal grupların kendi aralarındaki mücadeleleri ve bunların uzlaştırılması bütünleşme için hükümete verilen yetkinin kaynağını oluşturmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 498).

Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı, gönüllülük unsurunun yanı sıra, hükümetlerin iradesini etkileyen sosyal süreçleri de içerir. Bu bakımdan, ulusal tercihlerin oluşumu sürecinde, ülkedeki egemen toplumsal grupların mücadeleleri

ve uzlaşmaları; hükümetin, hükümetlerarası müzakerelerin ve bütünleşme sürecinin kaynağıdır. Bu çalışmada Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramı, uluslararası ilişkilerde, hükümetlerarası anlaşmaları ve bu anlaşmalara giden yolda hükümetlerin nasıl karar aldığını ve nasıl müzakere ettiğini açıklamak için çalışmanın kuramsal altyapısını oluşturacaktır. Bu kapsamda, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Avrupa Birliği'ne etkileri incelenecektir.

II. RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI'NIN TARİHSEL ARKA PLANI

SSCB'nin dağılmasından sonra Ukrayna, 1 Aralık 1991'de yapılan halk oylaması ile bağımsızlığını kazanmıştır. Rusya ve Batı bloğunu oluşturan NATO ve AB ile “sınır ülkesi” olan Ukrayna'nın bağımsızlığını kazanması Rusya tarafından geçici bir kayıp olarak algılanmıştır. (Torbakov, 2001, s. 300) Rusya'nın yanı başında kurulan Ukrayna'nın ulusal kimlik anlayışını geliştirememiş olması, serbest piyasa ekonomisi deneyiminde eksiklik ve devlet kurumlarının oturmamış olması, ülke içerisinde özellikle doğusunda bulunan Rusça konuşan topluluklar, Batı ve Doğu ayrışmasının nedeni olmuştur. Ukrayna her ne kadar SSCB'den ayrılmış olsa da belirtilen nedenlerden dolayı Rusya'yla ilişkilerini devam ettirmiş ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üyesi olmuştur (Yıldırım, 2010, s. 73) Ancak izleyen süreçte Ukrayna Rusya öncülüğündeki BDT bütünleşme politikalarını izlemekten ziyade, batı eksenli pazar ekonomisine geçiş politikasını izlemeyi tercih etmiştir (Olszafski, 2001, s. 34-35).

Bağımsızlığını elde ettiği 1991'den 2002 yılına kadar uzanan süreçte Ukrayna siyasal yaşamında çalkantılar meydana gelmiştir. Dış politikada AB ve Rusya merkezli diplomatik girişimlerde bulunulmuş, fakat dış politikada yeterli başarı elde edilemediği gibi Doğu – Batı eksenli gelgitler yaşanmıştır (Bingöl, 2014, s. 19). Rusya tarafındaysa 1991-1999 arasında, siyasi ve ekonomik olarak çalkantılı bir dönem yaşanırken Sovyet sonrası alanı veya yakın çevreyi kontrol etmekte zorlanmıştır. Bu dönemde bir yandan bağımsızlık nedeniyle SSCB'den ayrılan devletler kontrol altında tutulmaya çalışılırken bir yandan da Rusya'nın yüzlerce etnik gruba ve halka ev sahipliği yapmış olması etkili olmuştur. Bunun sonucunda, Karabağ, Transdinyester, Çeçenistan gibi donmuş çatışma bölgelerinde istikrarsızlıklar ve krizler oluşmuştur (Yılmaz, 2007, s. 48). Yaşanan istikrarsızlıklar Avrupa'daki eski Doğu Bloğu ülkelerinin ve Rus yakın çevresinin özellikle Karadeniz havzasının ABD ve AB tarafından süratle doldurulması için uygun fırsatlar yaratmıştır (Sönmez, Bıçakçı, & Yıldırım, 2015, s. 665). Rusya'nın yakın çevresine karşı yaklaşımı gerçekte 2000 yılından itibaren Putin dönemiyle birlikte değişmeye başlamıştır. Bu dönemde Putin'in, Rusya'yı tekrar büyük bir güç haline getireceği, kaybolan prestijini kazandıracağı ve yakın çevrede kontrol sağlayacağı değerlendirilmeye başlanmıştır (Özdağ, 2021, s. 2).

2013'ün sonlarında Cumhurbaşkanı Yanukoviç'in AB ile bütünleşmeyi sağlayacak İş Birliği Anlaşmasını imzalamaması, Rusya'yla Gümrük Birliği'ne taraf olacağını açıklaması üzerine ülkede huzursuzluk had safhaya ulaşmıştır. Batı yanlısı Ukraynalılar sokağa çıkarak hükümeti protesto etmeye başlamışlardır. Bu olay Ukrayna tarihine “Euro Maidan” olayları olarak geçmiştir (Kwasniewski,

2015). 22 Şubat 2013'te protestolar sonucunda Cumhurbaşkanı Yanukovich Ukrayna'yı terk ederek Rusya'ya sığınmıştır (Soydan, 2019, s. 57).

Rusya Ukrayna'nın Euro Maidan olaylarından ve Yanukoviç'in ülkeyi terk etmesinden sonra Kırım'ı istila ve işgal etmiş, Rus yanlısı ayrılıkçıları desteklemiştir. 16 Mart 2014 tarihinde Kırım'da referandum düzenlenmiştir. 18 Mart 2014 tarihinde Putin Kırım'ın geri alındığını beyan etmiştir. Kırım'ın ilhak edilmesi sürecinde Rusya'nın savaşa varmayan düşük yoğunluklu eylemleri kullanması, politik, ekonomik, askeri unsurlardan eşzamanlı faydalanması Rusya'nın "hibrit savaş" stratejisi izlediğini akla getirmiştir (Soydan, 2019, s. 60).

AB ve ABD'de Rusya'nın bu kararına yönelik olarak yaptırım kararı uygulayacağını ifade etmişlerdir (Soydan, 2019, s. 60). Kısa bir süre sonra Ukrayna'nın doğusunda Rus azınlığın hâkim olduğu, Donetsk ve Luhansk şehirleri bağımsızlıklarını ilan etmişler, Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Luhansk Halk Cumhuriyeti adını almışlardır. Bu durum ülke içerisinde çatışmaların artmasına neden olmuştur (Sarı, 2015, s. 103). 2014 yılında Donbas bölgesinde devam eden çatışmalar, iki ülke arasında çözülmesi gereken bir sorun olarak görülmüştür. Ukrayna ve Rusya, AGİT, Luhansk Halk Cumhuriyeti ve Donetsk Halk Cumhuriyeti arasında Minsk 1 görüşmesi sonucunda Minsk protokolü imzalanmış, acil ateşkes sağlanması konusunda uzlaşıda kalınmıştır. Belarus, Fransa, Almanya, Ukrayna, Rusya devlet başkanlarının katılımıyla Minsk 2 görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda ikinci protokol imzalanırsa da bu görüşmelerle istenilen derecede barışa katkı sağlanmamıştır (BBC, 2023).

5 Haziran 2019 tarihinde Ukrayna Devlet Başkanı Zelensky, Brüksel'de Ukrayna'nın hedeflerinin değişmediğini, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütüne (NATO) ve AB'ye tam üye olmak istediklerini vurgulamıştır. Bununla beraber Rusya'yla yürütülecek müzakerelere açık olduklarını dile getirmiştir (Euronews, 2019). 1 Ekim 2019 tarihinde ülke içerisinde devam etmekte olan çatışmaları bitirmek için iki tarafın da birliklerinin çekilmesini izleyen süreçte "Steinmeier Formülü" uygulanacağı bildirilmiştir. Seçimlerin yapılmasıyla Donbas bölgesine özerklik tanınabileceğini duyurulmuştur. Ancak bu karara karşı protestolar devam etmiştir (Miller, 2023).

Ukrayna'nın AB ve özellikle NATO'yla yakınlaşması Rusya tarafını rahatsız etmiştir. Belirtilen dönemde Rusya Ukrayna'nın NATO füze savunma sistemine dâhil edilmemesi ve NATO'ya üye olmayacağına dair batılı devletlerden yasal taahhüt istemiştir. İsteğinin cevapsız kalması üzerine 2021 yılından itibaren Ukrayna sınırına askeri yığınak yapmaya başlamıştır. 21 Şubat 2022 tarihinde Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Luhansk Halk Cumhuriyetleri Rusya tarafından resmen tanınmıştır (Euronews, 2023). Bu sırada Rusya Ukrayna'ya askeri harekât düzenleme niyetlerinin olmadığını, Ukrayna sınırında konuşlu bulunan birliklerin tatbikat amacıyla bulunduğunu beyan etmiştir (BBC, 2023).

24 Şubat 2022 tarihinde Putin Ukrayna'ya karşı özel askeri operasyon düzenlendiğini dile getirmiştir. Yapılan askeri operasyonun bölge halkını koruma ve bölgeyi Neonazilerden arındırma maksatlı olduğu beyan etmiştir (Putin, 2023). Bu durum uluslararası ortamda tepkiyle karşılanmıştır. Başta AB ve ABD olmak

üzere batı dünyası Rusya'ya yapılan yaptırımları arttırmıştır. Başlayan savaşla birlikte mülteci sorunu ortaya çıkmış, Ukrayna'dan başta Polonya ve Moldova olmak üzere Avrupa'ya göç başlamıştır (UNHCR, 2025).

23 Eylül 2022'de yapılan halk oylaması sonucunda Luhansk, Donetsk, Herson ve Zaporijya Rusya Federasyonu'na katılma kararı almıştır. Halk oylamalarının meşruiyeti sorgulanırken uluslararası ortamda Rusya'ya katılma kararları tanınmamış, Ukrayna'nın toprak bütünlüğünün korunması gerektiği hâkim görüş olmuştur. 30 Eylül 2023'te Putin dört bölgenin Rusya Federasyonu'na katılma kararlarını onaylamıştır (Anadolu Ajansı, 2023). Başlatılan savaş sonucunda 2025 yılı verilerine göre 12 bin kişinin ölümüne, 29 bini aşkın kişinin yaralanmasına (UNRIC, 2025), 6 milyon 930 bini aşkın insanın göç etmesine neden olmuştur (UNHCR, 2025).

III. RUSYA UKRAYNA SAVAŞI'NIN NEDENLERİ

Savaşın nedenleri sosyal, siyasal, askeri ve ekonomik nedenler olarak sıralanabilmektedir. Sosyal nedenine bakıldığında Ukrayna'da yaşayan Rus azınlıklar ve Rusya'nın yürüttüğü soydaşlık politikası başı çekmektedir. Rusya Federasyonu'nun Mayıs 1999'da hayata geçirdiği "Yurtdışında yaşayan soydaşlara yönelik devlet politikası" adlı kanunun kabulüyle değişim yaşanmıştır. Böylelikle etki alanı olarak gördüğü ülkelere müdahale hakkını kendi hukukuna dahil etmiştir. Belirtilen kanunda belirli bir ülkede doğan, yaşamını sürdüren veya sürdürmüş olan, ortak tarih, kültür, dil birlikteliği olanlar veya bu duruma sahip kişilerin soyundan gelen kimseler soydaş olarak kabul edilmiştir. Söz konusu kanunla Rusya dışında yaşayan soydaşların da haklarının korunma altına alınacağı belirtilmiştir (Russian Federation, 1999).

Kırım'ın ilhakı ve 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya askeri müdahalede bulunmasının perde arkasında, Ukrayna'nın doğusu ile batısı arasındaki etnik, kültürel ve ekonomik farklılıklar ile ülkenin kendi içinde toplumsal bir bütünlük arz etmemesinin de etkisi vardır. Ukrayna'nın doğusunda Rusça daha fazla konuşulmaktadır. Belirtilen bölgede Rus etkisi daha yoğun hissedilmektedir. Bu durum Rusya tarafından desteklenen soydaşlık politikası ve yakın çevre doktrinine önemli dayanak sağlamaktadır. Ukrayna'da Rus ve Rusça konuşan kesim ele alındığında, Ukrayna'da Ukraynalılar toplam nüfusun %77'sini, Rus azınlıkarsa %17,3'ünü oluşturmaktadır. Ukrayna'da konuşulan diller bakımından Ukraynaca %67,5' unu, bölgesel dil olarak Rusça ise %29,6'sını oluşturmaktadır. Bu nüfus özellikle Luhansk ve Donetsk'i kapsayan, ülkenin doğusunda bulunan Donbas bölgesinde ve güneyinde Kırım yarımadasında yoğunlaşmıştır (CIA, 2023). Ukrayna'nın iç meselesi gibi gözükebilecek meseleler Rusya'nın müdahalesiyle dış politikada tartışılabilir. Bu husus Ukrayna'yı Rusya tarafından dış etkiye açık hale getirmektedir.

Savaşın siyasal nedenlerinden en önemlisi Rusya'nın takip ettiği Yakın Çevre Doktrini'dir. Yakın Çevre Doktrini 1993 yılında RF Dışişleri Bakanı Kozyrev tarafından açıklanmıştır. Söz konusu doktrine göre ilk öncelik, eski Sovyet Cumhuriyetleriyle ilişkilerin devam ettirilmesine verilmiştir. Bu doktrin ile eski Sovyet coğrafyasında NATO ve AB dâhil olmak üzere, küresel ve bölgesel

aktörlerin etkin olmasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Yakın çevre doktrininin merkezini Ukrayna ve Belarus oluşturmuştur. Zira tarihsel açıdan da bakıldığında, ilk Rus devletinin Kiev'de kurulmuş olması Ukrayna'yı Rusya için vazgeçilemez kılmaktadır (Tellal, 2010, s. 206).

Ayrıca Rus Dışişleri Bakanı Primakov'a göre, RF dünya üzerindeki güç olarak konumunu korumak istiyorsa, çok kutuplu ve alternatifli, aktif bir dış politika içerisine girmelidir. Dış politikasında, yakın çevrenin kontrol altında bulundurulması ile bu bölgeye NATO ve diğer küresel aktörlerin müdahale etmesinin engellenmesi ön planda tutulmuştur (Hamzaoglu, 2020, s. 289). Bu çerçevede Rusya, 2014 yılından itibaren AB ve NATO'nun Ukrayna'yı kendi yanlarına çekme çabalarına karşı tutumunu sertleştirmiş, yakın çevresini korumak için aktif gayret göstermiştir. Bu süreçte Kırım'ın tek taraflı olarak işgali ve ilhakı tamamlanmıştır. 2014'ten sonra Rusya, NATO ve AB'nin, RF'nin yakın çevresine genişleme faaliyetlerine karşı aktif bir tutum sergileyerek, karşı konulmasına yönelik politikalar geliştirmiştir. Böylece RF tek kutuplu dünya düzenine karşı dengeleyici unsur olarak ön plana çıkmıştır (Güler & Teke, 2021, s. 30-31-32).

Savaşın askeri nedeni olarak, Ukrayna'nın NATO'yla yakınlaşması ön plana çıkmaktadır. 2000 yılından itibaren RF'nin dış politika önceliği, Amerikan tek kutupluluğuna son verilerek, RF'nin de önemli bir aktör olduğunun uluslararası zeminde tanıtılması ve tanınması olmuştur. Gürcistan Savaşı, Kırım'ın ilhak edilmesi, Suriye iç savaşında Esat Rejimine verilen destek ele alındığında, dış politikada eski Sovyet coğrafyasına odaklanıldığı ve NATO genişlemesine tepki gösterildiği görülmektedir. Gürcistan savaşı ve Kırım'ın ilhakı NATO'nun olası genişlemesine tepki olduğu için bu durum Rusya ve Batı arasında mücadeleyi sertleştirmiştir (Özdal, 2021, s. 8).

Rusya Ukrayna ilişkilerinde enerjinin önemli bir yer tutması savaşın ekonomik nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ukrayna jeopolitik konumu itibarıyla Rusya ve Avrupa arasında köprü konumundadır. Bu durum Ukrayna'yı enerji güvenliği açısından kilit ülke konumuna koymaktadır. 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya müdahale etmesinden önce Hazar havzası ve Rusya'da çıkarılan, petrol ve doğalgazın büyük bir bölümü Ukrayna üzerinden Avrupa'ya sevk edilmekteydi. Ukrayna, 2020 yılında Rus doğalgaz ve petrolünü en fazla Avrupa pazarına taşıyan ülke konumundaydı (International Energy Agency, 2020). İki ülke arasında ticari ilişkilerde enerji sektörü ilk sırayı almaktaydı. İlave olarak; Rusya'nın enerji fiyatlarını Ukrayna politikalarına müdahale kapsamında silah olarak kullanması da Rusya Ukrayna ilişkilerini etkilemiştir. Ukrayna petrol ve doğalgaz bakımından Rusya'ya bağımlı bir ülkedir. Gelişen süreçte bu konu iki ülke arasında sorunlar teşkil etmiştir (Erbil, 2010, s. 157-158).

Günümüz savaş ortamının değiştiğine ve hibrit savaşın önem kazandığına dikkat çeken yazarlardan birisi de Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov'dur. Gerasimov "Öngörüle Bilimin Değeri" adlı makalesinde modern savaş ortamındaki değişimlerin ne olduğuna, ordunun bu değişimlere yönelik nasıl hazırlanması gerektiğine vurgu yaparken, bilimin önemine dikkat çekmiştir.

Günümüzde politik hedeflerin elde edilebilmesi için, asker ve asker olmayan kişiler tarafından, askeri ve askeri olmayan yöntemlerin kullanılabildiğini ifade etmiştir. İnsansız hava araçları, robotik uygulamalar gibi yapay zekâ teknolojilerinin geliştirilmesine dikkat çekerek, belirtilen unsurların etkilerinin konvansiyonel silahlardan daha fazla katkı sağlayacağını dile getirmiştir (Gerasimov, 2013, s. 24).

Rusya 2014 yılında ilk safhada, Kırım'ı ilhak ederek ve ikinci safhada 2022 yılında Ukrayna'ya savaş açtığını ilan etmeden özel askeri operasyon adı altında ülkeye müdahale etmiştir. Savaşta Ukrayna ve Rusya tarafının kendi düzenli kuvvetleri dâhil olmak üzere devletlerinin tüm yumuşak ve sert güç unsurları kullanılmıştır. Wagner gibi özel askeri şirketlerle, yabancı savaşçılar, bilgisayar korsanları, Starlink, Microsoft gibi uluslararası şirketlerin kabiliyetleri savaşta yer almışlardır.

IV. AB'NİN RUSYA UKRAYNA SAVAŞI'NDA HİBRİT TEHDİTLERLE MÜCADELESİ

AB'nin hibrit tehditlerle mücadelesi Ukrayna krizi ve Rusya'nın Kırım'ı ilhakıyla birlikte ivme kazanmıştır. Rusya Ukrayna savaşının ilk safhası 2014 yılındaki Kırım'ın ilhak edilmesinde sonra, Komisyon "Hibrit Tehditler Karşı Koyma Ortak Çerçevesi-Avrupa Birliği'nin Yanıtı" ortak belgesini yayımlamıştır. Bu belgede değişen güvenlik ortamının Avrupa güvenliğini etkilediği ifade edilmektedir. Bu kapsamda NATO ile iş birliğinin önemi vurgulanmıştır. (European Commission, 2016, s. 1-2).

Temmuz 2016'da gerçekleştirilen NATO zirvesinde yayımlanan AB ve NATO ortak bildirisinde iş birliği vurgulanmış ve bu kapsamda ilerlemeler kaydedilmiştir. İş birliği kapsamında; durumsal farkındalık, stratejik iletişim, krize müdahale ve dayanımın artırılması, siber güvenlik ve savunma başlıkları ön plana çıkarılmıştır. Bu kapsamda sekiz ilerleme raporu yayımlanmıştır. Sekizinci ilerleme raporunda, Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesiyle Avrupa-Atlantik güvenliğinin son zamanlardaki en büyük sınavlardan birini verdiği dile getirilmiştir. Hibrit tehditlere karşı koyma bağlamında;

- NATO ve AB istihbarat birimlerince ortak çalışmalar yürütüldüğü,
- Denizcilik çalışmalarında operasyonel iş birliğinin artırıldığı,
- Siber güvenlik ve savunma konularında Ukrayna'ya destek sağlandığı ve ortak tatbikatlar yürütüldüğü,
- Savunma kabiliyetlerinin geliştirilmesi için araştırma geliştirme çalışmaları yapıldığı,
- Ortak tatbikatlar icra edildiği,
- Siyasi diyalogun artırıldığı dile getirilmiştir (European Commission, 2023, s. 1-14).

Birlik'in Kırım'ın ilhakından sonra Ukrayna'yla artan iş birliği, 2022 yılında Ukrayna'da savaşın başlamasından sonra en üst seviyeye ulaşmıştır. İzleyen süreçte Birlik; Ukrayna'ya aşağıda sıralanan konularda destek sağlamıştır (European Commission, 2024, s. 1-4).

- Ukrayna ekonomisine destek,

- Gıda güvenliği bağlamında AB-Ukrayna bütünleştirme hatlarının oluşturulması,
- Ukrayna'ya insani yardım ve sivil koruma yardımlarının ulaştırılması,
- Ukraynalı okul çocuklarına yardım, sivil toplumun ve siber güvenliğin desteklenmesi,
- Rusya'nın uluslararası hukuk bağlamında sorumlu tutulması ve adli girişimlerin sağlanması,
- Ukrayna'ya askeri donanım ve eğitim desteği,
- Ukrayna'dan gelen göçmenlerin kabul edilmesi.

Ukrayna ekonomisine destek bağlamında, AB liderleri 2027'e kadar 50 milyar Euro destek sağlamak üzere Ukrayna Hesabı'nı (Ukraine Facility) kurduklarını açıklamışlardır. Böylelikle Ukrayna'nın temel kamu hizmetlerinin devam ettirilmesi, kamu harcamalarının temini ve kendini savunmasına destek sağlanması hedeflenmiştir (European Commission, 2024). Birlik'in desteği maddi anlamda sınırlı kalmamıştır. Savaşın bilgi boyutuna yönelik çalışmalar Kırım'ın ilhak edilmesi ve Rusya'nın bu safhada bilgi boyutunu etkin kullanmasıyla artmıştır. NATO'nun 2014'te gerçekleşen Galler Zirve'sinde siber saldırılarla ilgili olarak 5. Madde kapsamında harekete geçilebileceği bildirilmiştir. NATO'nun 2021'de gerçekleşen Brüksel Zirve'sinde ise hibrit savaş kapsamında üye devletlere bir saldırı olduğunda 5. Madde kapsamında harekete geçileceği bildirilmiştir. Böylece Birlik, hibrit savaşın bilgi alanında da Ukrayna'ya destek sağlanmıştır. Dezenformasyonla mücadele (EuvsDisinfo, 2024), siber güvenlik ve stratejik iletişim alanlarında ortak savunma oluşturularak Ukrayna'ya yetenek aktarımı sağlanmıştır (European Cyber Security Competence Centre, 2022).

Birlik 2014'ten itibaren Kırım'ın ilhakı, Ukrayna'ya yapılan askeri müdahale ve Luhansk, Donetsk, Herson, Zaporijya bölgelerini tanıması nedeniyle Rusya'ya karşı yaptırım uygulamaktadır. Şubat 2022-Temmuz 2024 arası dönemde, Birlik on dört yaptırım paketi kararı almıştır. Yaptırımlarla Rus ekonomisi zayıflatılarak, dayanımının azaltılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda 2014'ten itibaren 1950 kişi ve varlığı aşan yaptırım uygulanmıştır. Kişiler arasında Devlet Başkanı Putin olmak üzere, Rus parlamenterler, bürokratlar, üst düzey komutanlar yer almaktadır. Varlıklar kapsamında ise, savaşa destek olan medya kuruluşları, bankalar ve Wagner özel askeri şirketi yer almaktadır (European Council, 2023).

Ekonomik yaptırımlar Rus bankacılık, ticaret, enerji, ulaştırma, savunma ve teknoloji sektörlerini hedef almıştır. Ticaret sektöründe on Rus bankasına ve Rus Merkez Bankası para aktarımına kısıtlamalar getirilmiştir. Enerji sektöründe Rusya'dan AB'ye ihraç edilen petrol ve kömür madenlerine yasaklamalar getirilmiştir. Ham petrole tavan fiyat uygulaması getirilerek, ihraç edilen petrolden elde edilen gelirin düşürülmesi hedeflenmiştir. Ulaştırma sektöründe AB hava sahası, limanları, karayolları Rus ulaştırma vasıtalarına kapatılmıştır. Savunma sektöründe sivil ve askeri kullanımı olan malzemelerle, askeri ekipmanlarda kullanılan işlemci, seyrüsefer gibi önemli malzemelere ihracat yasağı getirilmiştir. Hizmetler sektöründe yazılım, kripto varlıklar, bilgi işlem servisleri, pazar ve

kamuoyu araştırma hizmetleri gibi sektörlerde yasaklamalar getirilmiştir (European Commission, 2024).

Birlik yaptırımları sadece kendi içerisinde kalmamış, aynı zamanda uluslararası alanda da Rusya'yı caydırma ve yalnızlaştırma politikası içerisine girmiştir. Örneğin, Soçi'de 2014'te düzenlenecek G8 zirvesi yerine, Brüksel'de G7 zirvesinin toplanması sağlanmıştır. Ayrıca, Rusya'ya destek olan Belarus ve İran'a da çeşitli yaptırım kararları alınmıştır. Konsey Kırım, Luhansk, Donetsk, Herson, Zaporijya özelinde de bu bölgelere yapılan ithalat, ihracat ve danışmanlık hizmeti sektörlerinde yaptırım kararı almıştır (European Council, 2024).

V.RUSYA UKRAYNA SAVAŞI'NIN AB'YE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte tarihi ve kültürel yakınlığı bulunan Rusya ve Ukrayna, kendi yol haritalarını oluşturmuşlardır. Rusya yakın çevre ve soydaşlık politikası kapsamında eski SSCB ülkelerini bir arada ve kontrolü altına almayı amaçlarken, Ukrayna NATO ve AB'ye daha yakın bir politika izlemeye başlamıştır. Bu durum Rusya ile Ukrayna'nın ortak tarihi kökene sahip olmasına rağmen, ulusal tercihlerin önemini koymaktadır. Zira yukarıda ifade edildiği üzere Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramına göre; ulusal tercihlerin değişken olması, devletlere göre uluslararası politikanın da değişebileceği anlamına gelmektedir.

Jeopolitik konum itibarıyla, enerji kaynakları açısından Ukrayna Rusya'ya bağımlıdır. Rusya'ysa belirtilen kaynakların en kısa yoldan Avrupa pazarına ulaştırılması bakımından Ukrayna'ya bağımlıdır. Yukarıda bahsedildiği üzere karşılıklı bağımlılık ve bütünleşme birbiriyle bağlantılıdır. Bu kapsamda, ulusal tercihlerin hükümetler tarafından ifade edilmesi de ekonomik karşılıklı bağımlılık çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Hükümetlerarası müzakere aşamasında, daha az bağımlı olan tarafa, daha fazla baskı yapma imkânı bulunmaktadır. Böylece daha avantajlı bir konumdadır. Bu durum ekonomik ve yer altı kaynakları açısından güçlü olan Rusya'nın Ukrayna tarafına taleplerini kabul ettirebilmesinin ve enerji kaynakları fiyatları üzerinden Ukrayna'ya etki edebilmesinin nedenini ortaya koymaktadır.

2013'ün sonlarında Cumhurbaşkanı Yanukoviç'in AB ile Ortaklık Anlaşmasını imzalamaya yanaşmaması, Rusya yanlısı politikaya yönelmesi ülkedeki huzursuzluğu artırmıştır ve "Euro Maidan" olaylarının önünü açmıştır. Belirtilen dönemde meydana gelen olaylar incelendiğinde, Ukrayna hükümeti Rusya lehinde, AB ile Ortaklık Anlaşması imzalamaktan kaçınmıştır. Ancak, bu karar alınırken kendi iç dinamikleri hesaba katılmadığından ülkede Euro Maidan olayları meydana gelmiştir (Özdal, 2015, s. 70). 2014 senesinde Donbas bölgesinde devam eden çatışmalar neticesinde kalıcı ateşkesin sağlanabilmesi amacıyla Minsk 1 görüşmesi sonucunda Minsk protokolü imzalanmış, Minsk 2 görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda ikinci protokol imzalanırsa da bu görüşmeler istenilen derecede barışa katkı sağlamamıştır. Bu durum Rusya'nın siyasi hedefine ulaşma iradesini ortaya koymaktadır. Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramına göre, ülkeler arasındaki müzakerelerde "pazarlık gücü" önem kazanmaktadır. Pazarlık gücü üstün taraf, zayıf tarafa daha az taviz

verir. Söz konusu görüşmelerde her ne kadar arabulucu devletler uzlaştırmak maksadıyla devreye girse de Rus ve Ukrayna çıkarları örtüşmediğinden sonuca ulaşamamıştır.

Rusya Ukrayna Savaşı'nın birinci safhası 2014 yılı Kırım'ın ilhak edilmesiyle başlamış, 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya müdahale etmesiyle ikinci safhası gerçekleşmiştir. Savaş sadece binlerce kişinin Avrupa sınırına akın etmesiyle bölgesel bir sorun olmamış, uluslararası düzeyde gıda ve enerji arzının tehlikeye girmesi nedeniyle küresel bir sorun haline gelmiştir. Küresel bir aktör olan AB, değişen güvenlik ortamına uluslararası aktörlerle iş birliği yaparak ayak uydurmaya çalışmaktadır. Birlik değişen güvenlik ortamına küresel, bölgesel ve ulusal iş birlikleriyle ayak uydurmaktadır. Rusya Ukrayna savaşı bağlamında Birlik, Ukrayna ve NATO ile üst düzeyde iş birliği içerisine girmiştir. Moravcsik gibi birçok kuramcının da ifade ettiği üzere AB bütünleşmesini, çevresel etken olan krizler şekillendirmektedir (Anghel & Jones, 2023, s. 767). Rusya'nın Gürcistan ve Ukrayna'ya müdahaleleri, Birlik ordusuna karşı çıkan İngiltere'nin Brexit kararı alması gibi, Avrupa kıtasındaki yaşanan siyasi ve askeri gelişme ile çekişmeler, Avrupa kıtasındaki güvenlik algılamalarının sorgulanmasına yol açmıştır. (Nuhut, 2022, s. 114). Bu süreçte NATO'nun varlığının sorgulanması, önceden de süregelen bağımsız AB ordusu kurulması tartışmaları, Fransa gibi AB'ye üye ülkeler arasında bazı çekincelerin doğmasına neden olmuştur. Zira Fransız Cumhurbaşkanı Macron bu dönemde NATO'yu işaret ederek beyin ölümü gerçekleşti ifadesini kullanmıştır (BBC Türkçe, 2019).

Savaşın birinci safhası sonrasında, Birlik devam eden Rusya Ukrayna savaşı sürecinde, Rusya'ya karşı kararlar alsa da AB içinde ülkeler kendi çıkarları doğrultusunda görüşlerini ve politikalarını öne sürmüşlerdir. ABD, İngiltere, Almanya, Polonya, Baltık ülkeleri, Danimarka ve Finlandiya AB yaptırımlarını tam olarak desteklerken; Fransa, İspanya, Portekiz, Hollanda ve Hırvatistan Rusya'yla ekonomik ilişkilerinden dolayı yaptırımların olmasını savunmuşlar, lakin sıkılaştırılmasına karşı çıkmışlardır. Belirtilen dönemde AB'nin yaptırım kararlarına karşı, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya ve Bulgaristan'ın söylemlerinde çelişkili ifadeler bulunmaktadır. Zira bu ülkelerdeki halkın bir kısmı Rusya'yı tehdit olarak görürken, diğer kısmıysa ekonomik bir ortak olarak görmektedir. İtalya, Macaristan, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti ve Avusturya ise enerji sektörü ve sosyal nedenlerle yaptırım kararına karşı çıkmışlardır. Doğalgaz açısından Rusya'ya, Avusturya, Macaristan neredeyse tamamen bağımlıdır. İrlanda, Lüksemburg, Belçika, Malta ise yaptırım kararlarına karşı çekimser durumdadır. Bu durum belirtilen ülkelerin Rusya ile ekonomik münasebetlerinin azlığı ve anakaralarının Rusya'dan uzaklığı ile ilintilidir (Shagina, 2017).

Aynı dönemde, AB'nin önde gelen iki ülkesi Fransa ve Almanya arasında Birlik yaptırımlarına karşı fikir ayrılıkları bulunmuştur. Fransa tarafından güvenlik temelli bir tavır sergilenmiş, Almanya iktisadi çerçeveden enerji sektöründeki çıkarlarını esas alan bir tutum sergilemiştir (Marangé & Stewart, 2021, s. 11). Fransa yapıcı diplomatik kanalların sürdürülmesini esas almakta, Almanya

ekonomik ve diplomatik yaptırımlarla Rus tarafının gücünün yıpratılmasını desteklemektedir. Fransa'nın bu tutumu, özellikle Ukrayna ve Baltık ülkelerince ödüllendirici olarak nitelendirilmiş ve eleştirilmiştir (Reuters, 2022).

Birlik yaptırımlarından en çok etkilenen ülkeler, Rusya'ya yakınlığı ve enerji bağımlılıkları nedeniyle Polonya ve Baltık ülkeleridir. Belirtilen ülkeler AB içinde Rusya'dan en çok ithalat yapan ülkelerin başında gelmektedir. Polonya doğalgaz ihtiyacının %46'sını Rusya'dan ithal ederek karşılamaktadır. Estonya, Letonya, Litvanya ise Rusya'ya olan enerji bağımlılıklarını sıvılaştırılmış doğalgaz depolama tesisleri kurarak azaltma çabasıdadır (Māris Andžāns, 2022). Birlik'in Rusya'ya karşı yaptırımlarından belirtilen ülkelerin kendilerinin de etkilenmesine rağmen, jeopolitik ve güvenlik kaygılarından dolayı Rusya'ya karşı yaptırımları desteklemektedir.

Savaşın ikinci safhasından sonra, AB üyesi ülkeler tutumlarını Ukrayna lehine çevirmişlerdir. Bu dönemde Birlik, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı haksız savaş başlatmasını kınayarak savaşın bitirilmesi için daha bütünsel çaba göstermiştir. Yukarıda belirtilen savaşın birinci safhasından sonra üye ülkelerce yaşanan tereddütler, ikinci safhasından sonra Ukrayna lehine dönmüştür. Bu dönemde birinci dönem sonrasında olduğu gibi ABD, İngiltere, Almanya, Polonya, Baltık ülkeleri, Danimarka ve Finlandiya Rusya'ya karşı yaptırımları tam olarak desteklemişlerdir. Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşıyla birlikte, Almanya ve Fransa belirtilen tutumlarını Ukrayna lehine çevirmiş bu ülkeyle ikili güvenlik iş birliği anlaşması imzalamıştır (Jon Jackson, 2024). İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üyelikleri konusu sınırlarındaki güvenlik tehdidi nedeniyle ön plana çıkmıştır. Finlandiya'nın üyeliği kabul edilirken, İsveç'in üyeliği konusu Türkiye ve Macaristan'ın vetoları nedeniyle askıya alınmıştır. İzleyen dönemde iki ülkenin de vetosunu kaldırmasıyla adaylığı kabul edilebilmiştir (NATO, 2024).

Fransa, İspanya, Portekiz Rusya'ya karşı yaptırımları desteklerken, enerji bağımlılığını kırmak için harekete geçmiştir. H2MED adıyla başlatılan proje kapsamında, İber yarımadasından Fransa'nın Marsilya limanına denizaltı boru hattı vasıtasıyla hidrojen taşınacaktır. Projeye Almanya da dahil olmuştur. 2030'a kadar çalışır hale getirilmesi hedeflenen projede, 2050'ye kadar AB enerji ihtiyacının %20'sinin hidrojen vasıtasıyla karşılanması sağlanacaktır. Bu bağlamda projede yer alan dört ülkeyle birlikte diğer ülkelerin de Rusya'ya enerji bağımlılığının azaltılması hedeflenmektedir (Moncloa, 2023).

Hollanda ve Hırvatistan'da savaşın ikinci safhasında Birlik bütünlüğü içerisinde yaptırımların devam ettirilmesi yönünde davranmışlardır. Hollanda Rusya'ya yaptırımların etkili bir şekilde yapılması için, Rusya'ya komşu ülkelere ihraç edilen ürünlerle ilgili şüpheli faaliyetler gerçekleştiren şirketlere adli soruşturma başlatmıştır (BBC Türkçe, 2023). Ayrıca Hollanda ve Danimarka, Ukrayna hava gücünü geliştirmek ve dayanımını artırmak için F16 savaş uçağı verilmesi, pilot ve bakım ekibinin yetiştirilmesinde öncül olma kararını vermişlerdir (Government of the Netherlands, 2023).

İtalya, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Avusturya, İrlanda, Lüksemburg, Belçika, Malta bir yandan Rusya'ya enerji bağımlılığının azaltılması

konusundaki adımlara destek verirken diğer yandan da birlik bütünlüğünde AB yaptırımlarının uygulanması ve Rusya'nın savaştan vazgeçirilmesi konusunda adımlar atmışlardır. Macaristan, Ukrayna'da yaşayan Macar azınlığın Macarca eğitim hakkının 10-15 senedir elinden alındığını öne sürdü. Böylelikle, Ukrayna'ya yapılacak askeri ve ekonomik yardım paketini reddetti. Ancak AB tarafından bir yıl önce kendisine yapılması gerekip yapılmayan mali yardımın kesilmesi ve siyasi yaptırım yapılması ihtimali nedeniyle bu vetosunu kaldırdı. Ardından, Avrupa Zirvesi Başkanı Charles Michel üye devletlerin hemfikir olduğunu ve Ukrayna Hesabına(Ukraine Facility) 50 milyar Euro değerinde yardım yapılacağını duyurdu. (European Council, 2024).

Savaşın birinci safhasında, Rusya'ya karşı yaptırımlarda Birlik üyesi ülkeler arasında tarihi, ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerle farklı görüşler öne çıkmıştır. Fransa ve Almanya'nın öncülüğünde NATO'nun gerekliliği ve başta AB ordusunun kurulması gibi tartışmalar yer almıştır. İkinci safhadan itibaren üye ülkeler Rusya kaynaklı hibrit tehditlere karşı bir arada kalmayı tercih etmişlerdir. Zira üye ülkelerin veto yetkisi bulunmasına rağmen, AB nezdinde alınan yaptırım ve diğer kararlarda bu yolu seçmemişlerdir. Çünkü üye devletlerin anlaşamamaları durumu anlaşmazlık tehdidini körükleyecek, ülkesel ve bütünsel güvenliklerini etkileyecektir.

SONUÇ

SSCB'nin dağılmasından sonra tarihi ve kültürel yakınlığı bulunan Rusya ve Ukrayna, kendi yol haritalarını oluşturmuşlardır. Rusya yakın çevre ve soydaşlık politikası kapsamında eski SSCB ülkelerini bir arada ve kontrolü altına almayı amaçlarken, Ukrayna NATO ve AB'ye daha yakın bir politika izlemeye başlamıştır. Bu durum iki ülke arasında gerginliklere yol açmıştır. 2013'ün sonlarında Cumhurbaşkanı Yanukoviç'in AB ile bütünleşmeyi sağlayacak Ortaklık Anlaşmasını imzalamaması, Rusya'yla Gümrük Birliği'ne taraf olacağını açıklaması üzerine ülkede huzursuzluk, "Euro Maidan" olaylarına neden olmuş, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle sonuçlanmıştır.

AB'nin hibrit tehditlerle mücadelesi Ukrayna krizi ve Rusya'nın Kırım'ı ilhakıyla birlikte ivme kazanmıştır. Rusya Ukrayna Savaşının ilk safhasında, 2014 yılındaki Kırım'ın ilhak edilmesinde sonra, Komisyon yayınlamış olduğu "Hibrit Tehditlere Karşı Koyma Ortak Çerçevesi-Avrupa Birliği'nin Yanıtı" ortak belgesini yayınlamıştır. Bu belgede küresel güvenlik ortamının değiştiği ve bu değişimin Avrupa güvenliğini etkilediği ifade edilmektedir. Bu kapsamda üye ülkelerce alınacak tedbirlere vurgu yapılmış, NATO ile iş birliğinin önemi vurgulanmıştır.

Rusya'nın özel askeri operasyon olarak nitelendirdiği, Şubat 2022'den sonraki gelişmeler ele alındığında, AB'nin Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne saygıyı esas aldığı görülmektedir. İzleyen süreçte Rusya'ya karşı yaptırım kararları alınarak bankacılık, ticaret, enerji, savunma, ulaştırma ve hizmet sektörlerinde gelişiminin azaltılması, durdurulması hedef alınmıştır. Belirtilen süreçten itibaren Birlik içerisinde üye ülkelerle, NATO, Ukrayna ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yoluna gidilerek Rusya'yı uluslararası alanda yalnızlaştırma ve caydırma

politikası güdülmüştür. Ukrayna ile iş birliği AB'nin Rusya'dan kaynaklı hibrit tehditlere karşı mücadelesi şeklinde gelişmiş, durumsal farkındalığı artırma, stratejik iletişim, dezenformasyonla mücadele, krize müdahale ve dayanımın artırılması, siber güvenlik ve savunma alanlarında iş birliğine gidilmiştir.

AB'nin Kırım'ın ilhakından sonra Ukrayna'yla artan iş birliği, 2022 yılında savaşın tekrar başlamasından sonra en üst seviyeye çıkmıştır. Bu süreçte; Ukrayna ekonomisini kalkındırma ve gıda güvenliğini sağlayacak adımlar desteklenmiştir. Ülkenin askeri kapasitesini artırmak amacıyla, askeri donanım ve eğitim desteği verilmiştir. Ukrayna halkının savaştan en az etkilenmesi için insani yardımın sağlanması, eğitim hizmetlerinin devam ettirilmesi, sivil toplumun desteklenmesi, siber güvenliğin sağlanması, Birlik ülkelerine gelen Ukraynalı göçmenlerin kabul edilmesi desteklenmiştir. AB'nin bu süreçte Ukrayna'ya desteği ikili ilişkilerle sınırlı kalmamış, sağlanan destek uluslararası boyutta da yürütülmüştür. Uluslararası hukuk bağlamında Rusya'ya karşı adli girişimlerde bulunulmuştur.

Savaşın birinci safhasında, Rusya'ya karşı yaptırımlarda Birlik üyesi ülkeler arasında tarihi, ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan farklı görüşler öne çıkmıştır. Fransa ve Almanya'nın öncülüğünde NATO'nun gerekliliği ve başta AB ordusunun kurulması gibi tartışmalar yer almıştır. İkinci safhadan itibaren üye ülkeler Rusya kaynaklı hibrit tehditlere karşı bir arada kalmayı tercih etmişlerdir. Üye ülkeler veto yetkisi bulunmasına rağmen, AB nezdinde alınan yaptırım ve diğer kararlarda bu yetkisini kullanmamışlardır. Moravcsik'in Liberal Hükümetlerarasıcılık kuramında belirttiği üzere müzakere eden hükümetler müzakerelerde küçük ortak paydada buluşmaktadır. Zira üye devletlerin anlaşamamaları durumu anlaşmazlık tehdidini körükleyecek, bireysel ve bütünsel elde edebilecekleri kazancın da önüne geçebilecektir. Şüphesiz ki bu kazançların en büyüğü de kendi ülkelerinin bir dış tehdide karşı ortak korunabilmesidir.

Sonuç olarak, Rusya Ukrayna Savaşı, Birlik içerisinde, NATO ve Ukrayna nezdinde iş birliğini hızlandırmıştır. İş birlikleri ele alındığında savaşın ilk safhasında AB içerisinde özellikle yaptırım kararları konusunda farklı görüşler olsa da ikinci safhadan itibaren Rusya kaynaklı hibrit tehditlere karşı uzlaşmaya varıldığı, hükümetler arası iş birliği arttırıldığı değerlendirilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Yönetim ve Ekonomi Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

1. yazar %60 oranında, 2. yazar %40 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı. (2023, 29). *Putin, Ukrayna'nın Donetsk, Luhansk, Herson ve Zaporijya bölgelerinin Rusya'ya bağlanmasına yönelik anlaşmaları imzaladı*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/putin-ukrayna-nin-donetsk-luhansk-herson-ve-zaporijya->

- bolgelerinin-rusyaya-baglanmasına-yonelik-anlasmalari-imzaladi/2699143 adresinden alındı
- Anghel, V., & Jones, E. (2023). Is Europe really forged through crisis? PandemicEU and the Russia–Ukraine war. *JOURNAL OF EUROPEAN PUBLIC POLICY*, s. 766-786.
- BBC. (2023, 2 8). *Minsk Anlaşması nedir, neleri kapsıyor ve tarafları kimler?* BBC: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60488784> adresinden alındı
- BBC. (2023, 2 8). *Ukrayna gerilimi: Rusya ve Belarus, ortak askeri tatbikatlara başladı.* BBC: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60329865> adresinden alındı
- BBC Türkçe. (2019, 11 8). *Fransa Cumhurbaşkanı Macron: NATO'nun beyin ölüümü gerçekleşti.* BBC Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50342428> adresinden alındı
- BBC Türkçe. (2023, 3 4). *Rusya'ya yaptırımları ihlal gerekçesiyle 45 Hollandalı şirkete soruşturma.* BBC Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/articles/c3gz45qlnnlo> adresinden alındı
- Bingöl, O. (2014). UKRAYNA KRİZİNİN ULUSAL, BÖLGESEL-KÜRESEL BAĞLAMI VE GELECEK ÖNGÖRÜLERİ. *Karadeniz Araştırmaları*, 19.
- Branch, A. P., & Ohrgaard, J. C. (1999). "Trapped inThe Supranational-Intergovernmental Dichotomy: A Response to Stone Sweet and Sandholtz. *Journal of European Public Policy*, s. 125.
- CIA. (2023). *Ukraine*. Cia-Factbook: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/> adresinden alındı
- Erbil, Y. (2010). *RUSYA-UKRAYNA DOĞALGAZ KRİZİ VE ENERJİ GÜVENLİĞİ*. <https://academicrepository.khas.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12469/2096/YazganErbil.pdf?sequence=1> adresinden alındı
- Euronews. (2019, 2 8). *Ukrayna Devlet Başkanı Brüksel'de konuştu: Hedefimiz AB ve NATO'ya tam üyelik.* Euronews: <https://tr.euronews.com/2019/06/04/ukrayna-devlet-baskani-bruksel-de-konustu-hedefimiz-ab-ve-nato-ya-tam-uyelik> adresinden alındı
- Euronews. (2023, 2 8). *Rusya'nın Ukrayna'daki ayrılıkçı bölgeleri tanınması ne anlama geliyor?* Euronews: <https://tr.euronews.com/2022/02/21/rusya-n-n-ukrayna-daki-ayr-l-kc-bolgeleri-tan-mas-ne-anlama-geliyor> adresinden alındı
- European Commission. (2016). *Joint Framework on countering hybrid threats: a European Union response, Increasing cooperation with NATO*. European Commission: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=fr> adresinden alındı
- European Commission. (2023, 06 16). *Eighth progress report on the implementation of the common set of proposals endorsed by EU and NATO Councils on 6 December 2016 and 5 December 2017*. European Commission: <https://www.consilium.europa.eu/media/65080/230616-progress-report-nr8-eu-nato.pdf> adresinden alındı
- European Commission. (2024, 2 2). *EU Leaders agree on €50 billion of reliable financial support for Ukraine until 2027*. European Commission: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_24_621 adresinden alındı
- European Commission. (2024, 1 24). *Factsheet: EU solidarity with Ukraine*. European Commission: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/FS_22_3862 adresinden alındı
- European Commission. (2024, 2 1). *Sanctions adopted following Russia's military aggression against Ukraine*. European Commission: https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en adresinden alındı
- European Council. (2023, 12 18). *12th package of sanctions on Russia's war of aggression against Ukraine: additional 61 individuals and 86 entities included in the EU's sanctions list*. European Council: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/18/12th-package-of-sanctions-on-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-additional-61-individuals-and-86-entities-included-in-the-eu-s-sanctions-list/> adresinden alındı
- European Council. (2024, 2 1). *EU restrictive measures against Russia over Ukraine (since 2014)*. European Council: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/> adresinden alındı

- European Council. (2024, 2 1). *Remarks by President Charles Michel at the press conference of the Special European Council*. European Council: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/01/remarks-by-president-charles-michel-at-the-press-conference-of-the-special-meeting-of-the-european-council/> adresinden alındı
- European Cyber Security Competence Centre. (2022, 2 29). *Ukraine and EU held the second round of the UA-EU Cybersecurity Dialogue*. European Cyber Security Competence Centre: <https://ec.europa.eu/newsroom/ECCC/items/762738/> adresinden alındı
- EuvsDisinfo. (2024, 2 17). *Euvsdisinfo Eastern partnership*. EuvsDisinfo: <https://euvsdisinfo.eu/eap-summit/> adresinden alındı
- Gerasimov, V. (2013, 5 15). The Value of Science in the Foresight . *Military Review*, s.23-29. <https://www.timeturk.com/gerasimov-doktrini-hibrit-savas-nedir/haber-1370717> adresinden alındı
- Government of the Netherlands. (2023, 8 20). *Statement on strengthening of the Ukrainian Air force – Donation of F16*. Government of the Netherlands: <https://www.government.nl/documents/diplomatic-statements/2023/08/20/statement-on-strengthening-of-the-ukrainian-air-force---donation-of-f16> adresinden alındı
- Güler, M. Ç., & Teke, M. A. (2021). *RESMÎ BELGELER İŞİĞİNDA RUSYA 'NIN DIŞ POLİTİKA EĞİLİMİ*. İstanbul: SETA, .
- Hamzaoğlu, H. (2020, 12). RUS DIŞ POLİTİKASINDA REALİST YAKLAŞIM: PRİMAKOV DOKTRİNİ VE YAKIN. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi* , s. 289. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1416228> adresinden alındı
- International Energy Agency. (2020). *Ukraine Energy Profile*. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ac51678f-5069-4495-9551-87040cb0c99d/UkraineEnergyProfile.pdf> adresinden alındı
- Jon Jackson. (2024, 2 16). *Ukraine Signs Key Security Pacts With Germany and France*. Newsweek: <https://www.newsweek.com/ukraine-security-pacts-germany-france-1870883> adresinden alındı
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2012). *Power and Interdependence*. Boston: Longman.
- Kwasniewski, A. (2015). Ukrainian-Russian Relations Lessons for Contemporary Politics. *Horizons*, s. 26. Horizons: https://www.jstor.org/stable/48573451?saml_data=eyJzYW1sVG9rZW4iOiI3ZjM4MjVhOS00OGFjLTQ2OWU1YjM0My04MDI3Yzg0YWYjYzciLCJpbmN0aXR1dGlvbkkyI6WyJkNmY1NDMwN03MTU3LTRlMzYtYTgwYy0xZWZlZGE4YmVMDAIXX0&seq=1 adresinden alındı
- Lorasdağı, B. K. (2025). *Tübitak*. Tübitak: https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/liberalizm_uluslararası_iliskiler adresinden alındı
- Marangé, C., & Stewart, S. (2021, 11). *French and German approaches to Russia*. Chathamhouse: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-11/2021-11-30-french-german-approaches-russia-marange-and-stewart.pdf> adresinden alındı
- Māris Andžāns. (2022, 5 25). *The Baltic Road to Energy Independence from Russia Is Nearing Completion*. Foreign Policy Research Institute: <https://www.fpri.org/article/2022/05/the-baltic-road-to-energy-independence-from-russia-is-nearing-completion/> adresinden alındı
- Mearsheimer, J. (2014). Why the Ukraine Crisis is West Fault "The liberal delusions that provoked Putin". *Foreign Affairs*, s. 83.
- Mearsheimer, J. (2022). The Causes and Consequences of Ukraine War. *Horizons*, s. 12.
- Miller, C. (2023, 2 8). *What Is The Steinmeier Formula -- And Did Zelenskiy Just Capitulate To Moscow?* Rferl: <https://www.rferl.org/a/what-is-the-steinmeier-formula-and-did-zelenskiy-just-capitulate-to-moscow-/30195593.html> adresinden alındı
- Moncloa, L. (2023, 1 22). *Spain welcomes Germany's entry into the H2Med project*. Official website of the president of the Government of Spain and the Council of Ministers: https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/Paginas/2023/20230122_h2med-project.aspx adresinden alındı

- Moravcsik, A. (1997). Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organization*, s. 523.
- Moravcsik, A. (1991). Negotiating the Single European Act: national interest and conventional statecraft in the European Community. *International Organization*, s. 20.
- Moravcsik, A. (1992). Liberalism and International Relations Theory. *Harvard University Center for European Studies*, s. 6.
- Moravcsik, A. (1993). Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach. *Journal of Common Market Studies*, s. 474.
- NATO. (2024, 3 8). *Enlargement and Article 10*. NATO: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49212.htm adresinden alındı
- Nugent, N. (2017). *The Government and Politics of the European Union*. Durham: Palgrave.
- Nuhut, Ö. (2022). AB ordusu kurma çabaları nereye evrildi ve NATO'yla birlikte nereye evrilebilir? *Cappadocia Journal of Area Studies*, 114.
- Olszafski, T. A. (2001). *Ukraine and Russia: mutual relations and the conditions that determine them*. Central European Studies University: http://pdc.ceu.hu/archive/00002222/01/uk_ru_mutual_rel.pdf adresinden alındı
- Öraz, S. (2011). Andrew Moravcsik ve Liberal Hükümetlerarası Sistem ile Avrupa Bütünleşmesi. *Journal of Turkish Studies*, s. 1613.
- Özdal, H. (2015). İÇ-BÖLGESEL-KÜRESEL DİNAMİKLER BAĞLAMINDA UKRAYNA KRİZİ. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, s. 69-102. <https://pdf.trdizin.gov.tr/pdf/Qm4wYjFOZVVtbmROaXJtdEp4VWs5Wnhuem5jMW51QWY2c0o5NctXMIvEQ1hwNE5Xa21YVGVFTXU2ODBVU2hFMUJPWXBielhxUG5PbDdvL0FwQ21jVet1OFRwSTBOWXo2b2owUE9rRFE3azlkSk5JZ29jQmxWTWpodlFibi s4NGpnaWUvOWU2ZW1yWjNSRnR3eEFjVGUrOUZjaUVMYS9wV3Iza1NRVGgr> adresinden alındı
- Özdal, H. (2021, Şubat). *Putin Döneminde Rusya'nın Güvenlik Doktrinleri*. 26.09.2022 tarihinde Güvenlik Portalı: https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2021/02/PutinRusyasiGuvenlikDoktrinleri_HabibeOzdal_v.1.pdf adresinden alındı
- Putin, V. (2023, 2 8). *Rusya Federasyonu Başkanı'ndan Mesaj (24 Şubat 2022)*. Putin, Vladimir: <http://kremlin.ru/events/president/news/67843> adresinden alındı
- Reuters. (2022, 12 13). *Some EU states formally express concerns to France over Macron Russia comments - diplomats*. Reuters: <https://www.reuters.com/world/europe/some-eu-states-formally-express-concerns-france-over-macron-russia-comments-2022-12-12/> adresinden alındı
- Russian Federation. (1999). *FEDERAL LAW OF THE RUSSIAN FEDERATION About state policy of the Russian Federation concerning compatriots abroad*. CIS-Legislation: <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=1407> adresinden alındı
- Sarı, G. (2015). *AB YOLUNDA UKRAYNA: AVRUPA KOMŞULUK POLİTİKASI VE AB-Ukrayna İlişkileri*. Ankara: Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Shagina, M. (2017, 6 28). *Friend or Foe? Mapping the positions of EU Member States on Russia sanctions*. European Leadership: <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/friend-or-foe-mapping-the-positions-of-eu-member-states-on-russia-sanctions/> adresinden alındı
- Soydan, E. (2019). 2014 UKRAYNA KRİZİ SONRASI UKRAYNA-RUSYA İLİŞKİLERİ. *AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ULUSLARARSI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI*, 56-57.
- Sönmez, A. S., Bıçakçı, H., & Yıldırım, C. (2015). Kırım sorunu bağlamında Rusya-Ukrayna ilişkilerinin analizi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 665.
- Tellal, E. (2010). ZÜMRÜDÜANKA: RUSYA FEDERASYONU'NUN DIŞ POLİTİKASI. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, s. 206. ZÜMRÜDÜANKA: RUSYA FEDERASYONU'NUN adresinden alındı
- Torbakov, İ. (2001). Rusya'dan Ayır yada Rusya'nın Bir Parçası Olarak: Ukrayna-Rusya İlişkilerinin Kederli Bir Destanı. *Avrasya Dosyası*, 300.

- UNHCR. (2025, 2 9). *Ukraine Refugee Situation*. UNHCR: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> adresinden alındı
- UNRIC. (2025, 2 9). *The UN and the war in Ukraine: key information*. UNRIC: <https://unric.org/en/the-un-and-the-war-in-ukraine-key-information/> adresinden alındı
- Yıldırım, Y. (2010). Rusya Dış Politikasında Ukrayna Faktörü. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilimdalı.
- Yılmaz, S. (2007). Karadenizde Değişen Dengeler ve Türkiye. *Karadeniz Araştırmaları*, 48.

SUMMARY

After the collapse of the USSR, with the influence of globalization and technology, the security environment in which the state was the main actor was left to a complex, multi-actor, uncertain borders, hybrid war environment in terms of methods and tools. In this process, Russia and Ukraine, which have historical and cultural closeness, have created their own road maps. In late 2013, President Yanukovych did not sign the Association Agreement that would enable integration with the EU and announced that he would be a party to the Customs Union with Russia. This situation caused unrest in the country, the "Euro Maidan" events, and resulted in Russia's annexation of Crimea. The EU's fight against hybrid threats has gained momentum due to fluctuations in the security environment.

The aim of this study is to examine the impact of the hybrid war phenomenon on the European Union (EU) in the context of liberal intergovernmentalism theory through the example of the Russia-Ukraine War. Due to the nature of the subject, a literature review is used as the method in this study. For this purpose, scientific works written in the field are used to draw conceptual and theoretical framework. In the first part of the study, information is given about liberal intergovernmentalism, one of the theories explaining European integration. In the second part, Russia-Ukraine relations after the dissolution of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) are explained, and in the third part, the reasons for the Russia-Ukraine war are explained. In the fourth section, the EU's response to the Russia-Ukraine war is discussed. In the evaluation section, the Union's response to the mentioned war is examined within the framework of liberal intergovernmentalism theory. In the conclusion section, findings are evaluated.

Russia intervened in Ukraine in the first phase by annexing Crimea in 2014, and in the second phase, under the name of a special military operation, without declaring war on Ukraine in 2022. In the first phase of the war, different historical, economic, social, and political views came to the fore among the Union member countries regarding sanctions against Russia. However, starting in the second phase, member countries have preferred to stay together against hybrid threats originating from Russia. Although member states have veto power, they have not used this authority in sanctions and other decisions taken by the EU. As Moravcsik states in his theory of liberal intergovernmentalism, negotiating governments meet on a small common denominator in negotiations. It achieves this by making some concessions on issues where it can gain greater profits. Because the failure of member states to reach an agreement will fuel the threat of conflict and may prevent the gains they can achieve individually and wholly. Undoubtedly, the greatest gain from these is the common protection of their own countries against a foreign threat.

As a result, due to Russia Ukraine war, cooperation within the Union, with NATO and Ukraine has accelerated. Considering the cooperation, it was evaluated that although in the first phase of the war there were different opinions within the EU, especially regarding sanctions decisions. However; in the second phase, a negotiation was reached against hybrid threats originating from Russia, and intergovernmental cooperation increased.